

Rafał OŻAROWSKI

Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu im. E. Kwiatkowskiego w Gdyni
ORCID: 0000-0003-2493-4708

Afganistan od czasu przejścia władzy przez talibów w 2021 roku

Streszczenie: Decyzja o wycofaniu wojsk USA z Afganistanu w 2021 roku spowodowała natychmiastową reakcję afgańskich talibów, którzy od razu rozpoczęli działania na rzecz przejścia władzy. Obecnie minęło już ponad dwa lata od kiedy Afganistan znajduje się pod ich rządami. W tym czasie doszło do zmian polityczno-gospodarczych i przewartościowaniu uległa międzynarodowa percepcja Afganistanu. Na bazie metody systemowej dokonano w artykule analizy, która pomogła odpowiedzieć na postawione pytania badawcze dotyczące sytuacji polityczno-gospodarczej Afganistanu; stanu zagrożenia terroryzmem oraz miejsca i roli Afganistanu w polityce międzynarodowej z uwzględnieniem przede wszystkim Pakistanu i Iranu. Hipotezą badawczą postawioną w tekście jest twierdzenie, że przejście władzy przez talibów w 2021 roku doprowadziło do marginalizacji państwa na arenie międzynarodowej i uniemożliwiło konstruktywne rozwijanie afgańskiego potencjału polityczno-gospodarczego. Afganistan w dalszym ciągu pozostaje jednym z najbiedniejszych i zrujnowanych państw na świecie. Po weryfikacji hipotezy i odpowiedzi na pytania badawcze wyciągnięte zostały wnioski, że Afganistan w dalszym ciągu jest marginalizowany politycznie na arenie międzynarodowej, chociaż wiele państw utrzymuje z nim nieoficjalne relacje polityczno-gospodarcze. Sytuacja gospodarcza, pomimo podjętych działań naprawczych przez rząd talibów w dalszym ciągu jest bardzo trudna, a miliony obywateli tego państwa żyją w ubóstwie.

Słowa kluczowe: Afganistan, talibowie, terroryzm, Państwo Islamskie – Prowincja Chorasán

Wprowadzenie

Decyzja o wycofaniu wojsk USA z Afganistanu w 2021 roku spowodowała natychmiastową reakcję afgańskich talibów, którzy od razu rozpoczęli przejmowanie kontroli nad terytorium Afganistanu, a 15 sierpnia 2021 roku zajęli stolicę tego państwa Kabul. Rozpoczął się wówczas pozorny stan normalizacji sytuacji w państwie, który nie był znany od wielu dekad. Po ponad dwóch latach od tamtych wydarzeń sytuacja w Afganistanie w dalszym ciągu jest niezwykle skomplikowana. Wprawdzie kraj ten już nie jest ogarnięty pełnowymiarową i regularną wojną, lecz cały czas utrzymuje się tam wysoki stopień zagrożenia terrorystycznego. Do tego zmiany polityczno-społeczne zainicjowane pod rządami talibów odzwierciedlają zasady odbudowanego przez nich Islamskiego Emiratu. Wprowadzono wiele restrykcji w zakresie ograniczania praw kobiet, mniejszości narodowych i religijnych, a przeciwników politycznych zaczęły spotykać represje. Pod względem gospodarczym Afganistan jest jednym z najgorzej rozwiniętych państwa świata. Długotrwała dewastacja spowodowana wojnami oraz utrzymujące się zacofanie gospodarcze nie dają pozytywnych perspektyw na dalszy rozwój. Rządy talibów, które nie zyskują poklasku międzynarodowego też nie stanowią akceleratora gospodarczego, o czym należy pamiętać.

W analizie zawartej w tekście wykorzystano przede wszystkim metodę systemową, która pozwoliła na wielopłaszczyznowe wyjaśnienie dylematów i zagadnień w obrębie jednego państwa – Afganistanu. Skoncentrowano się tu przede wszystkim na obszarze polityczno-społecznym, wymiarze gospodarczym, zagrożeniach terrorystycznych i pozycji obecnego Afganistanu w środowisku międzynarodowym.

Hipotezą badawczą postawioną w tekście jest twierdzenie, że przejęcie władzy przez talibów w 2021 roku doprowadziło do marginalizacji państwa na arenie międzynarodowej i uniemożliwiło konstruktywne rozwijanie afgańskiego potencjału polityczno-gospodarczego. Afganistan w dalszym ciągu pozostaje jednym z najbiedniejszych i zrujnowanych państw na świecie.

Do hipotezy badawczej postawiono następujące pytania badawcze:

- Jak wyglądają kwestie polityczno-społeczne w Afganistanie pod pełnymi rządami talibów od 2021 roku?
- Jak wygląda stan gospodarczy państwa w ostatnich dwóch latach?
- W jakim stopniu obecnie Afganistan jest zagrożony terroryzmem i czy w dalszym ciągu znajduje się w czołówce państw na świecie, które są objęte największym ryzykiem zamachu terrorystycznego?
- Jaka jest pozycja międzynarodowa Afganistanu po 2021 roku?

Odpowiedzi na postawione pytania badawcze i weryfikacja hipotezy badawczej pozwoli na wyjaśnienie aktualnej wielowymiarowej sytuacji Afganistanu i umożliwi krótkie podsumowanie ponad dwuletniego okresu rządu talibów w tym państwie.

Sytuacja polityczno-społeczna i gospodarcza w Afganistanie po ustanowieniu rządu talibów w 2021 roku

W lutym 2020 roku w Katarze Stany Zjednoczone zawarły porozumienie z Talibami. Na mocy tego układu USA zobowiązały się do sukcesywnego wycofania wojsk z Afganistanu, aż do końca kwietnia 2021 roku. Z kolei Talibowie zobowiązali się do rozmów pokojowych z innymi stronami afgańskimi i do całkowitego zerwania z al-Ka'ida. Ponadto zapowiedziano wtedy zwolnienie z więzień ok. 5 tys. talibów, a sami talibowie mieli zwolnić ok. 1000 sympatyków ówczesnego rządu afgańskiego. Z kolei USA zapowiedziały, że po zawarciu porozumienia w perspektywie kilku miesięcy zostaną zniesione sankcje na talibów (Kugiel, 2020). Porozumienie stanowiło niezwykle ważny krok do zakończenia trwającej ponad 18 lat wojny (od czasu października 2001 roku kiedy siły USA i Wielkiej Brytanii zaatakowały rządzone przez talibów Afganistan), w której zginęło w sumie ponad 157 tys. ludzi i kosztowała ona USA 2 bln USD (Maizland, 2020).

Porozumienie wydawało się dobrze przygotowane, a obydwie strony poważnie zaangażowane. Talibowie w szybkim czasie w sierpniu 2021 roku przejęli władzę niemalże na całym terytorium Afganistanu. Od razu zaczęli wprowadzać fundamentalistyczne rozwiązania na rzecz odbudowy Islamskiego Emiratu. Jednocześnie nie wywiązali się ze wcześniejszych zobowiązań, które były przedmiotem porozumienia, w tym nie doszło do powołania wspólnego z innymi ugrupowaniami rządu, nie zaprzestano wspierania terroryzmu i nie przestrzegano poszanowania praw kobiet (Kugiel, 2022). Ponadto

urzędujący wówczas prezydent Afganistanu Aszraf Ghani musiał ratować się ucieczką i przed wejściem talibów do Kabulu wyjechał z kraju. Talibowie w dalszym ciągu uważają, że, jako przede wszystkim Pasztunowie, są predestynowani do sprawowania rządów w Afganistanie.

Jak wskazuje Seth G. Jones, talibowie nie dokonali prawdziwej reintegracji społecznej. Nie zbudowali afgańskich sił zbrojnych, ani ram państwowych z prawdziwego zdarzenia. W dalszym ciągu zachowują się jak ugrupowanie zbrojne z czasów wojny (Jones, 2020). Na przestrzeni tych dwu lat od przejścia przez nich władzy z pewnością poprawił się stan bezpieczeństwa państwa, które przez ostatnie dekady było jednym z najniebezpieczniejszych obszarów na świecie. Stan bezpieczeństwa jest też warunkowany radykalnymi obostrzeniami wprowadzonymi w państwie i utrzymywaniem terroru (Kugiel, 2023).

Jednym z głównych restrykcji i obostrzeń są ograniczenia praw kobiet. W rezultacie już po prawie roku od czasu przejścia przez talibów władzy można było wskazać, że Afganistan stał się jedynym państwem na świecie, które zakazało kobietom prawa do edukacji w szkołach wyższych. Zaczęto stopniowo zakazywać kobietom wykonywania pracy poza domem i usunięto kobiety z politycznej partycypacji. Wprowadzono przepis, że kobieta musi mieć męskiego opiekuna podczas podróży przekraczającej 78 km. Ponadto kobiety są zobligowane do noszenia w przestrzeni publicznej hidżabów zakrywających twarz (Davidian, 2022). W grudniu 2022 roku rząd talibów wydał dekret zakazujący kobietom pracy dla wszelkich organizacji pozarządowych, włącznie z agencjami pomocowymi. Jeśli okazałoby się, że jakakolwiek organizacja pozarządowa w dalszym ciągu zatrudniałaby kobiety straci automatycznie licencję na działalność na terytorium Afganistanu (Desjardins, 2022).

Dyrektor zarządzający ONZ Kobiety (UN Women) Sima Bahous przygotowała w maju 2022 roku specjalne oświadczenie, w którym przedstawiła sytuację kobiet w Afganistanie. Wskazywała ona na rażącą politykę nierówności wobec kobiet i dziewcząt. Podkreśliła, że dekady postępów we wprowadzaniu równości i praw kobiet w Afganistanie zostały wymazane w przeciągu kilku miesięcy (Bahous, 2022).

W opracowaniach przygotowywanych przez wiele *think tanków* wskazuje się, że rządy talibów od 2021 są bardziej dogmatyczne i autorytarne w porównaniu do tych jeszcze lat 90-tych. Talibowie znacznie ograniczyli aktywność swoich oponentów – przeciwników politycznych, czy osoby w jakikolwiek sposób powiązane z poprzednim rządem afgańskim. Głównym centrum represji stała się Generalna Dyrekcja Wywiadu w ramach ministerstwa spraw wewnętrznych, którym kieruje Siradžuddin Hakkani, druga osoba w państwie talibów po obecnym przywódcy, którym jest mułła Habitullah Abundzada. Władza w zasadzie jest ściśle scentralizowana i skupiona w rękach mułły i jego tzw. grupy z Kandaharu, która stanowi najbliższe otoczenie przywódcy. Mułła Abundzana dowolnie dokonuje rozsad politycznych w zależności od sytuacji i układów politycznych. Często poddaje krytyce innych duchownych i jedynie swoje stanowisko w zakresie prawa szariatu uznaje za właściwe, które jest zgodne ze szkołą hanaficką (Felbab-Brown, 2023).

Po roku od przejścia władzy przez talibów, społeczność międzynarodowa cały czas nie uznała ich rządu. Uniemożliwiało to jakąkolwiek stabilizację państwa. Dodatkowo Afganistan, co jest zjawiskiem trwałym, boryka się z głębokimi problemami gospodar-

czymi. W roku 2021 nastąpiło skurczenie się gospodarki o 30–40%, inflacja sięgnęła 50%, a bezrobocie wynosiło 40% (Kugiel, 2022). W 2022 roku wyniki jednak okazały się już dużo lepsze i talibowie opanowali wysoką inflację, która według danych (stan na czerwiec 2023) wynosi 6,5% (*Afghanistan Inflation...*, 2023). Według analizy Williama Byrda, talibowie znacznie lepiej radzą sobie w prowadzeniu spraw gospodarczych niż jeszcze 20 lat temu. Po poprzednim rządzie odziedziczyli system makroekonomiczny, który starają się utrzymać na zbliżonym poziomie. Wśród niektórych pozytywów wskazuje się redukcję korupcji, która wcześniej występowała w skali horrendalnej. Ograniczenie to dotyczy szczególnie placówek celnych. Talibowie zaczęli też budować rezerwy finansowe poprzez restrykcyjne ograniczenia wobec zagranicznych przelewów z kraju. Zwiększył się również przez kilka miesięcy w 2023 roku import o 36% w stosunku do roku 2022 (Byrd, 2023).

O wiele większym problemem jest kryzys humanitarny i żywnościowy, który cały czas pogłębia się w Afganistanie. Według szacunków z okresu od listopada 2022 roku do marca 2023 roku, prawie 20 mln ludności tego państwa nie ma zagwarantowanych podstawowych potrzeb żywnościowych. 4 mln obywateli jest poważnie niedożywionych, w tym 3,2 mln dzieci w wieku poniżej 5 lat. W związku z tym Afganistan stoi wobec jednego z największych niedoborów żywności w skali całego świata. W 30 z 34 prowincji Afganistanu występuje słaba jakość wody pitnej. Ponadto Afganistan często nawiedza susza, która ma wpływ na pogłębianie kryzysu humanitarnego. Aż 90% domowych przychodów rodziny wydają na wyżywienie, a w przypadkach kiedy na czele rodziny pozostaje tylko kobieta nie dysponuje ona wystarczającymi zasobami, aby wyżywić rodzinę (WFP Afghanistan, 2023).

Zagrożenie terroryzmem w Afganistanie

Afganistan od wielu dekad jest bezpośrednio kojarzony z terroryzmem. Przyczyn tego zjawiska można upatrywać w kilku elementach. Przede wszystkim od końca lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku Afganistan charakteryzuje się wysokim stopniem niestabilności i konfliktogenności. Po roku 1989 w państwie tym rozgorzała wojna domowa, którą na swoją szalę przechylali talibowie. Po przybyciu do tego kraju kierownictwa al-Ka'idy z Osamą bin Ladenem na czele, Afganistan stał się bastionem międzynarodowego terroryzmu i od końca lat dziewięćdziesiątych nazwa tego państwa stała się synonimem działań terrorystycznych.

Po przejściu władzy przez talibów w 2021 roku zagrożenie terroryzmem w Afganistanie uległo stopniowej redukcji. Wskazują na to dane z 2021 i 2022 roku, które zostały przedstawione w Global Terrorism Index (GTI) – corocznym raporcie przygotowywanym przez Institute for Economics & Peace. Zgodnie z raportem z 2022 roku, który zawiera informacje za cały rok 2021, Afganistan zajmował wtedy w klasyfikacji państw zagrożonych terroryzmem na świecie niechlubne pierwsze miejsce z najwyższym współczynnikiem 9,109. Dla porównania: zajmujący drugie miejsce Irak ma współczynnik 8,511, zaś trzecia Somalia – 8,396 (Global Terrorism Index 2022).

Tabela 1
**Państwa najbardziej zagrożone atakami
 terrorystycznymi ze współczynnikami
 w 2021 roku według Global Terrorism Index**

1	Afganistan	9,109
2	Irak	8,511
3	Somalia	8,398
4	Burkina Faso	8,270
5	Syria	8,250
6	Nigeria	8,233
7	Mali	8,152
8	Niger	7,856

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Global Terrorism Index 2022.

W 2021 roku w Afganistanie miało miejsce 837 ataków terrorystycznych, co stanowi wzrost o 33% w porównaniu do roku 2020. Należy tu wskazać, że pięć zamachów przeprowadzonych w Afganistanie w 2021 roku znalazło się w czołówce dziesięciu największych ataków w ubiegłym roku. Cztery z nich miały już miejsce, kiedy talibowie przejęli władzę w Afganistanie. Zaliczają się do nich:

- Kabul (26.08.2021) – atak zamachowca samobójcy na lotnisku międzynarodowym w Kabulu, w wyniku którego śmierć poniosło 170 osób, a co najmniej 200 zostało rannych; odpowiedzialność za zamach wzięła organizacja Państwo Islamskie – Prowincja Chorasán; był to największy zamach terrorystyczny w 2021 roku.
- Prowincja Kandahar (22.07.2021) – napastnicy zmusili mieszkańców do opuszczenia swoich domów i następnie zastrzelili ponad 100 osób; o ten akt terrorystyczny władze Afganistanu oskarżyły talibów, którzy z kolei nie przyznali się do owego ataku.
- Kabul (8.05.2021) – seria wybuchów między innymi w szkole wyższej, w wyniku których zginęło 86 osób; nie ustalono sprawców zamachu, a Talibowie wydali oświadczenie, w którym zanegowali swój udział.
- Prowincja Kunduz (8.10.2021) – zamachowiec-samobójca zdetonował ładunek w szyckim meczecie podczas piątkowej modlitwy zabijając 50 osób i raniąc około 140; odpowiedzialność za zamach wzięło Państwo Islamskie – Prowincja Chorasán.
- Prowincja Kandahar (15.10.2021) – czterech zamachowców-samobójców przeprowadziło zamach na szycki meczet zabijając 47 osób i raniąc około 80; odpowiedzialność za zamach wzięło Państwo Islamskie – Prowincja Chorasán (Global Terrorism Index 2022).

Według raportu GTI z 2023 roku współczynnik zagrożenia terroryzmem w przypadku Afganistanu zmniejszył się do 8,822, to jednak Afganistan w dalszym ciągu pozostawał na pierwszym miejscu w rankingu. Dla porównania, dystans do następných państw zagrożonych terroryzmem zmniejszył się znacznie. Druga w rankingu Burkina Faso ma współczynnik 8,564, a trzecia Somalia 8,463 (Global Terrorism Index 2023).

W 2022 roku w Afganistanie miało miejsce 225 ataków terrorystycznych, w których śmierć poniosło 633 osoby, a rannych zostało 897. Wśród dziesięciu największych za-

machów terrorystycznych na świecie w 2022 roku, w Afganistanie przeprowadzono dwa takie ataki.

Prowincja Kabul (29.04.2022) – wybuch bomby w meczecie, w którym śmierć poniosło ponad 50 osób. Prawdopodobieństwo przeprowadzenia ataku spadło na Państwo Islamskie – Prowincję Chorasán.

Prowincja Balch (21.04.2022) – podłożony w meczecie ładunek wybuchowy zabił ponad 50 osób i ranił ponad 100 wiernych. Odpowiedzialność za zamach poniosło Państwo Islamskie – Prowincja Chorasán (Global Terrorism Index 2023).

Tabela 2

**Państwa najbardziej zagrożone atakami
terrorystycznymi ze współczynnikami
w 2022 roku według Global Terrorism Index**

1	Afganistan	8,822
2	Burkina Faso	8,564
3	Somalia	8,463
4	Mali	8,412
5	Syria	8,161
6	Pakistan	8,160
7	Irak	8,139
8	Nigeria	8,065

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Global Terrorism Index 2023.

Warto tu wskazać, że wielu ekspertów zakładało, iż po opanowaniu Afganistanu przez talibów zjawisko terroryzmu w tym państwie ulegnie osłabieniu.

Powodów takich przypuszczeń można było upatrywać w tym, że do roku 2021 sami talibowie byli odpowiedzialni za większość ataków terrorystycznych i w momencie kiedy sięgnęli po władzę, logiczne rzecz biorąc zjawisko terroryzmu powinno stopniowo wygasać. Z kolei dane statystyczne za rok 2021 obejmują zarówno czas kiedy talibowie nie sprawowali jeszcze władzy, jak i już od momentu jej przejęcia. Całościowo oceniając fakty, trudno było nie zgodzić się z tezą o zmniejszeniu się skali zagrożenia terrorystycznego w Afganistanie. Patrząc z drugiej strony, zwiastunem tego, że zjawisko terroryzmu wcale nie ulegnie w Afganistanie osłabieniu, są liczne zamachy terrorystyczne przeprowadzane od września 2021 do końca tego roku.

Aktualnie już wiadomo, że teza o mniejszym zagrożeniu terroryzmem w Afganistanie się nie sprawdziła. Po pierwsze, talibowie sami nie odcięli się od terroryzmu i związków z al-Ka'idą. Dowodzi tego ciągła działalność operacyjna al-Ka'idy i jej kierownictwa na terytorium Afganistanu. 31 lipca 2022 roku amerykański dron wystrzelił rakiety w budynek w Kabulu, w którym przebywał lider al-Ka'idy Ajman az-Zawahiri. Był on po śmierci bin Ladena jego następcą i tym samym stał się najbardziej poszukiwanym terrorystą. W ostatnim czasie Zawahiri wzmocnił alians z talibami, co z kolei pokazywało, że talibowie nie zamierzają respektować ustaleń zawartych z Amerykanami w Doha w 2020 roku, kiedy zobowiązali się, że nie będą wspierać żadnej grupy terrorystycznej, której działanie byłoby wymierzone w Stany Zjednoczone (Bateman, Mir, Watkins, 2022).

Jednocześnie oprócz al-Ka'idy, w Afganistanie prowadzą działania operacyjne inne organizacje terrorystyczne, w tym jak wskazał Patryk Kugiel w swoim raporcie Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, Pakistańscy Talibowie; Muzułmański Ruch Turkiestanu; Muzułmański Ruch Uzbekistanu czy różne organizacje z Kaszmiru w tym Laszkar-e Tiba czy Dzajsz-e Mohammed (Kugiel, 2022). Nie wszyscy jednak stoją w pełni po stronie afgańskich talibów. Stanowi to pełny powrót do czasów kiedy to terytorium Afganistanu pod rządami talibów było wykorzystywane do przygotowań działań terrorystycznych.

W końcu najważniejsza kwestia przemawiająca za tym, że w Afganistanie nie nastąpi zmniejszenie zagrożenia terrorystycznego, to utrzymujący się polityczny konflikt pomiędzy Talibami wraz z al-Ka'idą a odgałęzieniem Państwa Islamskiego po jego upadku w Iraku i w Syrii – Państwem Islamskim – Prowincją Chorasán.

Konflikt pomiędzy al-Ka'idą a Państwem Islamskim jest o tyle ciekawy, że obydwie ugrupowania czerpały z tych samych fundamentów ideologicznych powiązanych z salafizmem oraz inspirowały się także dorobkiem teoretycznym egipskiego Bractwa Muzułmańskiego. Co więcej Państwo Islamskie, które objęło swoją działalnością część terytorium Iraku i Syrii ukształtowało się na bazie „filii” al-Ka'idy w Iraku i w 2006 roku w wyniku organizacyjnych przeobrażeń założono Państwo Islamskie. Skąd zatem ten konflikt, który z czasem przybrał na sile do tego stopnia, że dzisiaj codziennie dochodzi do wzajemnych ataków pomiędzy tymi organizacjami terrorystycznymi. W pierwszych oświadczeniach kierownictwa al-Ka'idy, Zawahiri wskazał, że konflikt wybuchł na tle rywalizacji o zwolenników na całym świecie (de Toledo Gomes, Michelle, 2018, s. 3).

W końcu Państwo Islamskie poszło o krok dalej od al-Ka'idy i ustanowiło samowładny globalny kalifat. W ten sposób na czele tego podmiotu stanął kalif, którym został Abu Bakr al-Baghdadi. Poprzez ustanowienie kalifatu Państwo Islamskie rościło sobie domyślnie pierwszeństwo w reprezentowaniu wszystkich dżihadystów, odcinając w ten sposób wpływy al-Ka'idy od wielu swoich zwolenników. Dodatkowo po śmierci bin Ladena w roku 2011 al-Ka'ida przechodziła kryzys, który miał wpływ na to, że na jej miejscu w pierwszym rzędzie spośród globalnych organizacji terrorystycznych pojawiło się Państwo Islamskie. Bez wątpienia Państwo Islamskie zaczęło po roku 2012 rozwijać swoje działania i apogeum działań terrorystycznych osiągnęło w latach 2014–2016. Już wtedy dochodziło w Afganistanie do starć grup terrorystycznych przynajmniej się do związków z Państwem Islamskim, z talibami i al-Ka'idą.

Jednak najbardziej znamienne zdarzenie miało miejsce w roku 2015, kiedy rzecznik Państwa Islamskiego, Abu Muhammad al-Adnani poinformował o postaniu frakcji Państwa Islamskiego na pograniczu afgańsko-pakistańskim. Owa frakcja w pełni lojalna wobec kalifa al-Baghdadiego przyjęła nazwę Chorasán, która w późniejszym czasie zaczęła w pełni funkcjonować jako Państwo Islamskie – Prowincja Chorasán. W rezultacie upadku Państwa Islamskiego w Syrii i Iraku, frakcja ta stała się całkowicie samodzielną organizacją terrorystyczną. Członkowie Państwa Islamskiego – Prowincji Chorasán rekrutowali się głównie z byłych talibów, którzy przeszli na stronę kalifatu. Z roku na rok organizacja ta zwiększała swoją aktywność w wielu prowincjach Afganistanu. Obecnie stanowi jedno z największych zagrożeń terrorystycznych nie tylko w samym Afganistanie, ale także na pograniczu afgańsko-pakistańskim.

Pozycja międzynarodowa Afganistanu po 2021 roku

Przejęcie władzy przez talibów w 2021 roku wpłynęło na kontekst międzynarodowy Afganistanu, nawet w odniesieniu do państw sąsiedzkich. Dla wszystkich państw graniczących z Afganistanem sytuacja polityczna w tym państwie ma niebagatelne znaczenie. Na terytorium Uzbekistanu i Tadżykistanu mają miejsce działania np. ze strony Islamskiego Państwa – Prowincji Chorasán, które są pochodną konfliktu i sytuacji polityczno-militarnej w Afganistanie. Iran od czasów historycznych jest silnie powiązany z Afganistanem i pomimo nieprzychylniej postawy wobec talibów, polityka kształtowana w Afganistanie nie jest mu obojętna.

Pakistan jest najbardziej powiązany etnicznie i politycznie państwem z Afganistanem. Plemię Pasztunów, liczące sobie ok. 40–45 mln ludzi, z którego wywodzą się talibowie zamieszkuje zarówno prowincje afgańskie i pakistańskie. Z tego powodu Pakistan jest również państwem wyjątkowo narażonym na terroryzm i na jego terytorium szczególnie aktywność prowadzą różne organizacje terrorystyczne, które operują też w Afganistanie. W ostatnim czasie władze pakistańskie wypowiadają się w niejednoznaczny sposób na temat rządów talibów. Asif Durrani – specjalny przedstawiciel rządu w sprawach Afganistanu wskazał, że wprowadzenie talibów doprowadziło do względnego spokoju w Afganistanie, to nie są w stanie ograniczyć aktywności różnych organizacji terrorystycznych. Jest to oczywiście wrogi talibom Państwo Islamskie – Prowincja Chorasán i przede wszystkim powiązana z talibami Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP). To działalność tej drugiej organizacji wywołuje liczne napięcia pomiędzy rządem Pakistanu a talibami. Członkowie TTP regularnie przekraczają granicę Pakistanu z Afganistanem. Pakistan domagał się od talibów, aby wydali członków TTP do Pakistanu, przez rząd którego uznawani są za terrorystów. Brak reakcji i działań ze strony talibów był oczywisty, natomiast Pakistan podjął się licznych prób oddziaływania na talibów, m.in. odnosząc się do kwestii afgańskich uchodźców w Pakistanie w liczbie 1,7 mln, którzy powinni zostać deportowani (Gul, 2023).

Kwestie generowania zagrożeń terrorystycznych przez Afganistan i niestabilności regionalnej są często przedmiotem afgańsko-pakistańskich spotkań oficjalnych. W ostatnim czasie doszło do spotkania ministra spraw zagranicznych Pakistanu Dżalilem Abbasem Dżilanim a jego afgańskim odpowiednikiem Amirem Chanem Muttakim. Przedmiotem rozmów było bezpieczeństwo pogranicza i zagrożenia z tego wynikające. Rząd talibów w relacjach z Pakistanem jest jednak pod silną presją. W końcu większość towarów dochodzi do Afganistanu przez pakistańskie porty i drogi lądowe. Pakistan też samodzielnie próbuje stosować tzw. działania negatywne, aby zmusić talibów do zajęcia się sprawą bezpieczeństwa pogranicza i ograniczyć aktywność TTP. Z tego powodu nierzadko blokowany jest transport różnych towarów do Afganistanu, które zostają uznane za kontrabandę. Dodatkowo pakistański rząd nałożył 10% cła na towary importowane do Afganistanu, które przebywają drogą tranzytową przez Pakistan (Gul, 2023).

Iran od dawna nie sprzyjał talibom z uwagi na religijne różnice doktrynalne pomiędzy fundamentalizmem szyickim i sunnickim. Wzajemne relacje są determinowane przez powiązania etniczne i gospodarcze, a także przez przebywającą w liczbie ok. 3 mln rzeszę uchodźców afgańskich na terytorium Iranu. Iran podczas wojny w Syrii wykorzystywał zorganizowane brygady rekrutujące się z afgańskich uchodźców pod nazwą Brygady Fatemijun, których liczebność była szacowana nawet na 30–60 tys. (Hausch, 2019).

Pomimo niechętnego nastawienia do talibów, rząd irański jeszcze w okresie obecności sił NATO w Afganistanie próbował aktywnie rozwiązywać tzw. kwestię afgańską i kreował się na „peace brokera” w tym państwie. Skutek tego niewielki, ale raczej dotyczyło to wrażenia w kontekście realizowania swoich aspiracji na poziomie mocarstwa regionalnego. W momencie przejęcia władzy przez talibów w 2021 roku, Iran najpierw wyraził swoje zadowolenie z opuszczenia afgańskiego terytorium przez wojska USA. Jednak w obliczu braku stworzenia inkluzywnego rządu przez talibów, Iran wyraził swoje niezadowolenie. Dodatkowo najwyższy przywódca (rachbar) Iranu ajatollah Ali Chamenei od samego początku podkreślił, że stosunki Iranu z talibami nie będą przyjazne. Głównymi kwestiami konfliktowymi pomiędzy Iranem a Afganistanem pod rządami talibów jest ich współpraca z międzynarodowym terroryzmem i prawa mniejszości szyickich Chazarów w Afganistanie. Dodatkowo Afganistan wybudował tamę na rzece Helmand przy granicy z Iranem, co ograniczyło dopływ wody na terytorium Iranu. Kwestia ta jest również niewralgicznym problemem we wzajemnych relacjach (Jami, Rizwan, Taieb, 2021, s. 3–5).

Rząd talibów nie jest powszechnie uznawany na arenie międzynarodowej, lecz wiele państw utrzymuje z Afganistanem relacje nieoficjalne i handlowe. We wrześniu Chiny wysłały do Kabulu swojego ambasadora Zhao Shenga. Stanowi to zapowiedź pełnego uznania talibów, aczkolwiek Chiny nie wyraziły jeszcze pełnego stanowiska w tej sprawie (Al Jazeera, 2023).

Zakończenie

Przejęcie władzy przez talibów w 2021 roku zmieniło diametralnie sytuację w Afganistanie. Od tego czasu długotrwały konflikt zbrojny, trwający wiele dekad uległ stopniowemu wygaszeniu. Można stwierdzić, że Afganistan w końcu znalazł się w stanie względnego spokoju. Talibowie od początku zaczęli wprowadzać radykalne rozwiązania. Odbudowali islamski emirat i zaczęli ograniczać prawa i swobody obywatelskie, szczególnie w stosunku do osób powiązanych z poprzednim reżimem, członków różnych mniejszości etnicznych i kobiet, które w zasadzie zostały wyeliminowane z życia publicznego.

Talibowie nie wywiązali się z zobowiązań, które były przedmiotem ustaleń z rządem amerykańskim i opuszczeniu Afganistanu przez siły zbrojne USA i nie powołali tzw. rządu inkluzywnego oraz nie zerwali kooperacji z organizacjami terrorystycznymi. Pod względem gospodarczym udało się jednak opanować sytuację i zatrzymać galopującą inflację. Starają się także o zgromadzenie bezpiecznych rezerw walutowych. Jednak materialna sytuacja ludności pozostaje w dalszym ciągu bardzo zła. Miliony obywateli Afganistanu żyje na skraju ubóstwa i nie jest w stanie zaspokajać swoich podstawowych potrzeb żywnościowych.

Pod względem zagrożenia terroryzmem Afganistan według ostatnich raportów Global Terrorism Index pozostaje wciąż na pierwszym miejscu w rankingu państw na świecie. Jednak ostatni rok 2022 już był znacznie lepszy od poprzedniego pod tym względem. Mniej ataków miało miejsce i organizacje terrorystyczne nie wykazywały się tak dużą aktywnością, jak jeszcze w 2021 roku. Opanowanie państwa przez talibów zdecydowanie ograniczyło zjawisko terroryzmu w tym państwie.

W polityce międzynarodowej rząd talibów w dalszym ciągu jest powszechnie nieuznawany. Pomimo tego wiele państw utrzymuje mniej oficjalne relacje z talibami na poziomie politycznym i gospodarczym. Duże znaczenie może mieć zmiana ambasadora chińskiego w Kabulu, co może stanowić pierwszy krok do uznania talibów przez Chiny. Jednak aktualnie nie ma ze strony rządu chińskiego jasnej deklaracji.

Author Contributions

Conceptualization (Konceptualizacja): Rafał Ożarowski

Data curation (Zestawienie danych): Rafał Ożarowski

Formal analysis (Analiza formalna): Rafał Ożarowski

Writing – original draft (Piśmiennictwo – oryginalny projekt): Rafał Ożarowski

Writing – review & editing (Piśmiennictwo – sprawdzenie i edytowanie): Rafał Ożarowski

Competing interests: The author have declared that no competing interests exist (Sprzeczne interesy: Autor oświadczył, że nie istnieją żadne sprzeczne interesy)

Bibliografia

Afghanistan Inflation Data: Rate, CPI, Food, Harmonised, Take-Profit.Org, <https://take-profit.org/en/statistics/inflation-rate/afghanistan/>, 11.11.2023.

Bahous S. (2022), *Statement: 'Meticulously constructed policies of inequality' Afghanistan one year on, UN Women, 15 August 2022*, <https://www.unwomen.org/en/news-stories/statement/2022/08/statement-meticulously-constructed-policies-of-inequality-afghanistan-one-year-on>, 07.11.2023.

Bateman K., Mir A., Watkins A. (2022), *After al-Zawahiri's Killing, What's Next for the U.S. in Afghanistan?*, United States Institute of Peace, 2 sierpnia 2022, <https://www.usip.org/publications/2022/08/after-al-zawahiris-killing-whats-next-us-afghanistan>, 6.11.2023.

Byrd W. (2023), *Two Years into Taliban Rule, New Shocks Weaken Afghan Economy*, "Analysis and Commentary", United States Institute of Peace, 10 August 2023, <https://www.usip.org/publications/2023/08/two-years-taliban-rule-new-shocks-weaken-afghan-economy>, 9.11.2023.

Davidian A. (2022), *Press briefing: The situation of women and girls in Afghanistan, UN Women, 25 July 2022*, <https://www.unwomen.org/en/news-stories/speech/2022/07/press-briefing-the-situation-of-women-and-girls-in-afghanistan>, 10.11.2023.

Desjardins L. (2022), *Taliban further restricts women's rights, forcing aid groups to halt work in Afghanistan*, "PBS News Hour" 26 December 2022, <https://www.pbs.org/newshour/show/taliban-further-restricts-womens-rights-forcing-aid-groups-to-halt-work-in-afghanistan>, 10.11.2023.

Felbab-Brown V. (2023), *Afghanistan in 2023: Taliban internal power struggles and militancy*, "Commentary" Brookings, 3 February 2023, <https://www.brookings.edu/articles/afghanistan-in-2023-taliban-internal-power-struggles-and-militancy/>, 8.11.2023.

Global Terrorism Index 2022, Institute for Economics & Peace.

Global Terrorism Index 2023, Institute for Economics & Peace.

Gul A. (2023), *Pakistan Turns Up Heat Over Cross-Border Attacks*, "Voanews", 5 October 2023, <https://www.voanews.com/a/pakistan-turns-up-heat-over-cross-border-attacks-/7298839.html>, 8.11.2023.

- Hausch L. (2019), *Understanding the Fatemiyoun Division: Life through the Eyes of a Militia Member*, "Policy Analysis", Middle East Institute, 22 May 2019, <https://www.mei.edu/publications/understanding-fatemiyoun-division-life-through-eyes-militia-member>, 9.11.2023.
- Jami M., Rizwan A., Taieb R. (2021), *Mending Fences? Iran and Afghanistan adjust to a new security environment*, Institute of War and Peace Studies.
- Jones S. G. (2020), *A Failed Afghan Peace Deal*, "Contingency Planning Memorandum", nr 37, 1 June 2020, <https://www.cfr.org/report/failed-afghan-peace-deal>.
- Kugiel P. (2020), *Porozumienie USA z talibami*, „Komentarz” Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, nr 15, 3 marca 2020.
- Kugiel P. (2022), *Rok po przejęciu władzy przez talibów*, „Biuletyn PISM”, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, nr 129, 11 sierpnia 2022.
- Kugiel P. (2023), *Afganistan po dwóch latach rządów talibów*, „Biuletyn PISM”, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, nr 111, 11 sierpnia 2023.
- Maizland L. (2020), *U.S. – Taliban Peace Deal: What to Know*, Council on Foreign Relations 2 March 2020, <https://www.cfr.org/background/under/US-Taliban-peace-deal-agreement-Afghanistan-war>, 7.11.2023.
- Taliban gives a warm welcome to China's new ambassador to Afghanistan*, "Al Jazeera" 13 September 2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/9/13/taliban-gives-a-warm-welcome-to-chinas-new-ambassador-to-afghanistan>, 9.11.2023.
- de Toledo Gomes Aureo, Mikhael Mitri Michelle (2018), *Terror or Terrorism? Al-Qaeda and the Islamic State in Comparative Perspective*, "Brazilian Political Science Review", vol. 12, nr 1.
- WFP Afghanistan. Situation Report (World Food Programme), 18 January 2023.

Afganistan since the Taliban took power in 2021

Summary

The decision to withdraw U.S. troops from Afghanistan in 2021 resulted in immediate coverage of the Afghan Taliban, who immediately began working to seize power. Currently, more than two years have passed since Afghanistan has been under the rule of the Taliban. During this time, political and economic changes took place and the international perception of Afghanistan changed. Based on the systemic method, the article carried out an analysis that helped to give answer the research questions regarding the political and economic situation of Afghanistan; the threat of terrorism and the place and role of Afghanistan in international politics, especially Pakistan and Iran. The research hypothesis put forward in the text is that the takeover of power by the Taliban in 2021 has led to the marginalization of the state in the international arena and prevented the constructive development of Afghan political and economic potential. Afghanistan remains one of the poorest and ruined countries in the world. After verifying the hypothesis and answering the research questions, the conclusions were drawn that Afghanistan is still politically marginalized in the international arena, although many countries maintain unofficial political and economic relations with it. The economic situation, despite the corrective actions taken by the Taliban government, is still very difficult and millions of citizens of this country live in poverty.

Key words: Afghanistan, Taliban, Terrorism, Islamic State – Khorasan Province

